

HERTENSCHADE AAN HET BOS

„Een enkel woord over de schade, toegebracht aan het bosplantsoen. Laat men deze niet bagatelliseren, zoals dat van zekere zijde zo handig gedaan wordt. Doet doet men in Duitsland zeer zeker niet, getuige de polemieken in de jachttijdschriften. Daar wordt met de bosbouw zeer sterk rekening gehouden. Is dat ten onzent ook zo?

Naast de talrijke veegbomen, die spoedig genoeg opvallen, is er de kwestie van het schillen, honderdmaal erger dan de veegschade. En daarbij is practisch geen enkele boomsoort veilig. Als men door vakken groveden van 6 jaar en ouder loopt, schrikt men van het percentage, waar grote flarden zijn afgescheurd. Percelen lariks worden evenzeer toetgetakeld en op douglas zijn ze zelfs verzot. Maar het gevolg is steeds, dat de boom er aan dood gaat of in het gunstigste geval, zeer sterk achteruitgezet wordt met nog een extra kans op infectie. Als men verder ziet, hoe jong plantsoen — douglas — vernield wordt door het uittrekken der boompjes of hoe de koppen worden uitgebeten, dan zal de bosbouwer ernstig rekening moeten houden met het voorkomen van herten in zijn gebied. Dat wil in de praktijk zeggen, dat hij afzien moet van plantgoed, dat een veel grotere massa aanwas geeft en in arren moede terugkeert naar zijn eentonige grovedennenbestand. En doet hij dat ten laatste, dan kan hij zich in het voorjaar even goed ergeren, want de dieren weten precies, wanneer de sapstroom weer rijkelijk vloeit.

En in de winter? Terwijl dit geschreven wordt, ligt er al enige weken een pak sneeuw. Ja, de dieren hebben geen vetpot, maar de ravage in het bos is ontstellend. Laat men nu niet aankomen met de stelling dat de jachtpacht een en ander weer goed maakt. Daar is geen sprake van! Als regel staat de aangebrachte schade in geen enkele verhouding tot de ontvangsten uit de jacht. De tegenstelling tussen rationeel bosbeheer en jacht komt hier wel zeer sterk naar voren."

Aldus schreef J. Versteeg naar aanleiding van een in een raadsvergadering van Ede in april 1950 gehouden pleidooi voor het Veluwe hert „Herten in het vrije revier", nieuwjaar 1951.

Onder de stellingen van de promovendus J. Luitjes, op 19 december 1958 gepromoveerd op een dissertatie „Over de economische betekenis van insectenplagen in bossen", kwam er een voor die luidde „Beperking van grofwildschade in ons land moet in de eerste plaats worden gezocht in biotoopveranderingen". Bij de verdediging van deze stelling merkte een van de hooggeleerden op, dat de promovendus hier het wild in het bos had verdedigd „met dezelfde drogredenen" als voorheen ook enige keizerforsten in het oude Duitsland dat pleegden te doen.....

Van jachtliefhebberszijde wordt, zoals Versteeg dit in het zojuist aangehaalde betoog zeide, de door het wild berokkende schade aan het bos, inderdaad maar al te gemakkelijk gebagatelliseerd. Red. Secr.

WALD UND WILD

Entschliessungen über die Ergebnisse seiner Tagung in Hannover vom 1. bis 5. September. Deutsche Forstverein. Allg. Forstzeitschrift 13 (52) 1958 (777—778).

Die Entschliessung zu den Vorträgen und der Diskussion über das Thema Wald und Wild lautet: Das Wild ist als naturgegebenes Glied der Lebensgemeinschaft Wald zu erhalten. Der Wildbestand soll dabei einerseits noch eine Bejagbarkeit ermöglichen, darf andererseits aber nicht die Landeskultur durch Wildschäden beeinträchtigen. Zur weitgehenden Ausschaltung der Wildschäden sind folgende Massnahmen zu fordern: 1. Herstellung und Erhaltung der nach den Reviergegebenheiten wirtschaftlich tragbaren Wilddichte beim Schalenwild. 2. Rechtzeitige und sachgerechte technische Schutzmassnahmen. 3. Verbesserung der Äsungsverhältnisse im Revier. Zur Erzielung durchgreifender Erfolge erscheint folgendes Vorgehen unumgänglich zu sein.

1. Wilddichte

a. Der Überhang an Wild, insbesondere an weiblichem Wild, sollte im Verlauf von zwei höchsten drei Jahren beseitigt werden. Der notwendige Verminderungsabschuss muss im Interesse einer Aufartung unserer Wildbestände, insbesondere der Rehwildbestände, als Wahlabschuss durchgeführt werden; er darf nicht durch engherzige Auslegung der Richtlinien erschwert werden.

b. Die unteren Jagdbehörden werden aufgefordert, den notwendigen Eingriff in die Wildbestände durch richtige Festsetzung des Abschussplans zu ermöglichen.

c. Für die Bewirtschaftung des Rotwildes, Damwildes und Muffelwildes werden grossräumige Zusammenschlüsse und eine gemeinschaftliche Bewirtschaftung gefordert. Eine gesetzliche Regelung zur Mitarbeit in den Zusammenschlüssen (Ringgen) scheint unumgänglich zu sein.

d. Nach Herstellung der wirtschaftlich tragbaren Wilddichte ist fortlaufend ein Abschuss zu fordern, der dem jährlichen Zuwachs der Wildbestände entspricht. Dabei sollen die in neuerer Zeit erarbeiteten Zuwachswerte zunächst für einige Jahre zugrunde gelegt werden.

2. Schutzmassnahmen

Die insbesondere nach 1949 erarbeiteten Versuchs- und Prüfungsunterlagen über die technischen Schutzmassnahmen versetzen die forstlichen Betriebe meist in die Lage, bei angemessener Wilddichte die Waldbestände und Kulturen mit wirtschaftlich tragbarem Aufwand zu schützen. Zur Vertiefung der Kenntnisse und Unterweisung der Praxis sind eingehende Beratungen erforderlich. Die sofortige Einleitung vorbeugender Schutzmassnahmen sowie weitere Untersuchungen zur Verbesserung noch nicht befriedigender Schutzmassnahmen sind anzustreben.

3. Verbesserung der Äsung

Das Wild sollte von den Wirtschaftsholzarten durch Verbesserung der Äsung abgelenkt werden, die in erster Linie darauf abzielen muss, die Daseinsbedingungen bei der angemessenen Wilddichte zu verbessern. Eine Erhöhung der Wilddichte kann nur nach sorgfältiger Prüfung der Gegebenheiten mit Zustimmung des wirtschaftenden Forstmannes erfolgen".

DE HERTENRESERVATEN OP DE VELUWE, NADER ONDERZOEK GEWENST

Red. Toeristenkampioen 22 (2) 1959 (53), uittreksel

„De kwestie van de hertenreservaten op de Veluwe, waaraan wij in de aflevering van 1 december een uitvoerige beschouwing hebben gewijd, blijft de gemoederen bezighouden.

Zoals men weet, menen velen, dat de nadelen, verbonden aan het afsluiten van toch reeds zo schaarse recreatiegronden in ons land, zeer groot zijn. Dat is ook onze mening. Anderen zijn van oordeel, dat met het stichten van hertenreservaten zó grote belangen — en juist ook recreatiebelangen — zijn gemoeid, dat de afsluiting van honderden hectaren bos en heide voor het publiek licht mag worden geteld. Wie heeft gelijk? Dat zal grondig moeten worden onderzocht!

In ons artikel in het nummer van 1 december hebben wij de vraag gesteld of er niet te veel macht wordt gegeven aan één afdeling van één ministerie; n.l. de afdeling

van de heer W. J. Schuitemaker, eerst hoofd van de afdeling Wild- en Vogelschade en Jacht, thans directeur Faunabeheer van het ministerie van landbouw¹. Dezelfde gedachte moet bij het Tweede Kamerlid, de heer Van Koeverden, hebben voorgezeten toen hij de (thans afgetreden) minister van landbouw, de heer Vondeling, in schriftelijk gestelde vragen wees op de in brede kring gerezen ontstemming over de gedeeltelijke afsluiting van 600 hectaren onder Hoenderlo en vroeg: 1ste: of terzake wel overleg was gepleegd met de competente instanties en 2de of de minister bereid was, de afsluiting van het recreatiegebied voorlopig ongedaan te maken en terzake in te winnen adviezen aan de Kamer voor te leggen." Het antwoord van de minister was weinig bevredigend en vaag²)

„Het is een publiek geheim, dat het Staatsbosbeheer van de aanvang af grote bezwaren heeft gehad tegen het aldus beslag leggen op tot zijn beheer behorende gronden. Waarom is daarvan dan naar buiten zo weinig gebleken? Men moet bij de beoordeling daarvan niet vergeten, dat deze dienst onder dezelfde minister ressorteerde die achter de plannen van de heer Schuitemaker stond (de heer Mansholt namelijk) en dat het Staatsbosbeheer daardoor in een heel moeilijke positie was geraakt.

De heer Schuitemaker heeft de vraag gesteld: waarom NLI al die bezwaren en niet vier jaar geleden? Ook de Nieuwe Rotterdamse Courant (N.R.C.) heeft in een artikel van zijn zoölogische medewerker in het blad van 24 december iets dergelijks opgemerkt. „Vier jaar geleden was het vraagstuk actueel. Nu is men reeds verder, maar dit schijnen sommigen niet te zien", schreef het blad.

Wij zijn van mening, dat het inderdaad beter zou zijn geweest als tegen de plannen van de heer Schuitemaker ook door anderen dan ons, vier jaar geleden reeds verzet was aangetekend. Dat dit niet is gebeurd, schrijven wij aan verschillende oorzaken toe. Ten eerste aan het feit, dat de opinie in de natuurbeschermingswereld verdeeld was (en is) en dat de fauna-minnaars die vóór alles het behoud van het Veluwe edelhert op prijs stellen, de plannen van de heer Schuitemaker hebben gesteund, terwijl anderen wier liefde voor de natuur zich niet in de eerste plaats op de dierenwereld richt, pas langzamerhand van de bezwaren, aan het beleid van de heer Schuitemaker verbonden (zoals schade aan bossen door de instandhouding van een te groot aantal herten, bederven van landschapsschoon door lelijke rasters), doordrongen zijn geraakt. Ten tweede — en dit zal wel de belangrijkste reden zijn, ook voor de passieve houding van de Provinciale Planologische Dienst van Gelderland en van de leiding van het Staatsbosbeheer — had de heer Schuitemaker met de steun van de heer Mansholt een zó onaantastbare positie, dat verzet tegen zijn beleid blijkbaar al bij voorbaat als vruchteloos werd beschouwd.

Wij geloven, dat én de heer Schuitemaker én de N.R.C. het echter bij het verkeerde eind hebben als zij menen, dat het vraagstuk nu niet meer actueel is. De heer Schuitemaker, die vier jaar ongehinderd aan de uitwerking van zijn plannen heeft gewerkt, wil immers — en daarop wezen wij in ons artikel van 1 december — nu een *volgende stap* zetten en wel door ook bij Elspeet een rustgebied voor de herten in te richten, wat *opnicuuw* gevaar voor onttrekking van grond aan de recreatie meebrengt. Actueler kan het dus al niet!

Dat de in de gemeenteraad van Apeldoorn geuite scherpe critiek op het afsluiten van terrein, zeer autoritair gestelde borden die in deze omgeving het plezier van het buiten zijn volkomen vergallen, ongeveer samenviel met het bekend worden van de plannen voor het stichten van nog een hertenreservaat, is voor de heer Schuitemaker een ongelukkige samenloop van omstandigheden. Wij echter zijn er blij om, dat de kwestie nu in het openbaar aan de orde is gesteld.

Laat men dit zeer gecompliceerde vraagstuk, waarbij behalve wildbeheer ook land- en bosbouw, natuurbescherming en recreatie zijn betrokken, nu van alle kanten grondig bekijken. Het is wél laat, maar gelukkig nog niet te laat!"

1) Zie blz. 28.

2) De vragen van de heer van Koeverden, met de beantwoording door de minister, zijn hierna opgenomen onder de titel „Het Rustgebied voor Edelherten bij Hoenderlo". De behandeling hiervan in dit overgenomen artikel is daarom weggelaten. Zie ook onder punt 4 van het Voorlopig Verslag Tweede Kamer op bladzijde 11. Red.

HET RUSTGEBIED VOOR EDELHERTEN BIJ HOENDERLO

De minister van landbouw, visserij en voedselvoorziening dr. A. Vondeling heeft op schriftelijke vragen van het lid van de Tweede Kamer, de heer Van Koeverden, betreffende de gedeeltelijke afsluiting van een gebied onder Hoenderlo, het volgende geantwoord:

1. Heeft de minister kennis genomen van de in brede kring gerezen ontstemming over de gedeeltelijke afsluiting van een recreatiegebied van ongeveer 600 ha onder Hoenderlo in de gemeente Apeldoorn?

Van ontstemming, in het bijzonder bij leden van het College van Burgemeester en Wethouders en van het Gemeentebestuur van Apeldoorn over de in vraag 1 bedoelde afsluiting, is de ondergetekende alleen uit de krant gebleken. Of en in hoeverre gesproken kan of moet worden van „ontstemming in brede kring” onttrekt zich aan de waarneming.

2. Is de minister niet van oordeel, dat bij de terzake genomen beslissing niet de juiste hiërarchie van waarden in acht is genomen inzoverre het onverkorte handhaven van dit terrein als recreatiegebied, waarmede een Landsbelang gemoeid kan zijn, toch dient te prevaleren boven het problematische belang van het behoud van de Veluwse edelhertenstand?

De in vraag 2 gemaakte tegenstelling komt de ondergetekende niet juist voor. Instandhouding van het edelhert — evenals van andere in het wild levende diersoorten — beschouwt de ondergetekende als een belangrijk deel van de waarden — in het bijzonder voor de recreatie — voor het behoud waarvan vooral op de Veluwe met zorg gewaakt dient te worden. De hier in het geding zijnde dieren genieten bewegingsvrijheid over een voor recreatie bestemd gebied van circa 17.000 ha; de aanwezigheid van een rijkgeschakeerde fauna wordt door het publiek op hoge prijs gesteld.

Voor de edelherten is een z.g. rustgebied levensvoorwaarde. Er is derhalve geen sprake van vergelijkende waardering van belangen, maar er is het alternatief: al of geen herten en andere, voor Nederland min of meer zeldzame diersoorten in het belangrijkste Veluwse recreatiegebied. Het in het bedoelde rustgebied voor het publiek verboden deel bestaat uit de blokken, gelegen tussen een tental voor ieder opengestelde wegen.

3. Is het juist, dat terzake geen vooroverleg is gepleegd met het gemeentebestuur van Apeldoorn noch met andere competente instanties als de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Natuurbeschermingsraad, de Provinciale Planologische dienst van Gelderland en de Rijksdienst voor het Nationale Plan, en indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, kan de minister dan mededelen waarom zulks niet is geschied?

Alvorens tot instelling van het rustgebied over te gaan, heeft de ondergetekende de Burgemeester van de gemeente Apeldoorn volledig doen inlichten. Van die zijde is toen — voor een goed begrip worde vermeld, dat één en ander reeds in eind 1954 is bekend gemaakt en in 1955 heeft plaats gevonden — generlei bezwaar gemaakt. De in 1958 afgetreden wethouder heeft zich gedurende zijn ambtsperiode herhaaldelijk op de hoogte gesteld van de ontwikkeling van zaken. De gelegenheid wensen en bezwaren kenbaar te maken heeft voortdurend bestaan; bij dit overleg is slechts van instemming en overeenstemming gebleken. Ook de Faunabeschermingscommissie van de Voorlopige Natuurbeschermingsraad, tot wier werkgebied deze materie hoort, heeft kennis gedragen van de plannen, heeft de terreinen enige malen bezocht en nimmer bezwaren geuit. Deze commissie van de Natuurbeschermingsraad heeft nog onlangs blijk gegeven van haar instemming met de maatregel.

De Provinciale Planologische Dienst is in een en ander gekend. Bij schrijven van 3 februari 1955 werd het College van Gedeputeerde Staten der provincie Gelderland van de plannen op de hoogte gesteld en de kaart der provincie Gelderland werd op zijn verzoek aan de Plandieterij toegezonden. Er bleek geen behoefte te bestaan aan het aangeboden nadere overleg; er werden geen bezwaren geopperd.

Met betrekking tot de Rijksdienst voor het Nationale Plan wordt opgemerkt, dat de Voorzitter van de Vaste Commissie van deze Dienst belangstelling heeft getoond en zich enige malen ter plaatse heeft georiënteerd. Hierbij kan worden aangetekend, dat in de bestemming van het terreingedeelte geen wezenlijke verandering werd gebracht en het gevoerde overleg dus niet direct noodzakelijk was. Er werden juist wel van tevoren meningen ingewonnen om te zien hoe de reacties zouden zijn: veel bijval, terwijl kritiek uitbleef.

4. Is de minister niet van mening dat, afgezien van de behoefte aan militaire oefen-

terreinen en eventueel van aanleg van hoofdverbindingswegen, de daardoor steeds schaarser wordende recreatiegebieden geen verdere overbodige onttrekking aan hun normale bestemming verdragen?

Deze vraag wordt bevestigend beantwoord. De ondergetekende moge hierbij verwijzen naar het gestelde onder 2, waarin geconcludeerd wordt dat van onttrekking aan de bestemming van recreatiegebied hier niet mag worden gesproken.

5. Is de minister bereid de afsluiting van bedoeld recreatiegebied voorlopig ongedaan te maken en eventueel deze en andere voorgenomen maatregelen tot afsluiting van terreinen in gelijke zin voorshands op te schorten en terzake nader in te winnen adviezen aan de Kamer voor te leggen?

Lit het vorenstaande moge duidelijk zijn dat de ondergetekende het ongedaan maken van de bijna vier jaren geleden genomen maatregel niet kan overwegen. Dit zou immers een noodlottige verstoring betekenen van de voor de recreatie zo belangrijke resultaten, welke, met zorgvuldige afweging van de belangen van landbouw en bosbouw, moeizaam zijn bereikt. Dat deze resultaten, nl. het behoud van de oorspronkelijke Nederlandse grotere fauna in nog één, voor $\pm 97\%$ voor het publiek geheel vrij toegankelijk ontspanningsgebied, aan het doel beantwoorden, blijkt wel uit het toegenomen bezoek.

Zou enig belang van land- en bosbouw te zijner tijd de Minister van Landbouw nopen beperkingen van de recreatie op Staatsgronden te overwegen — welke noodzaak thans niet is te voorzien — dan zal hij, naar de mening van ondergetekende, stellig wederom de hierin geïnteresseerde organisaties willen kennen en het gebied aan het oordeel van de Tweede Kamer willen onderwerpen.

Persbericht 15. december 1958.

UIT HET VOORLOPIG VERSLAG TWEDE KAMER

Vragen van de Kamer en antwoord van de Minister

4. Uit welke diersoorten kan bij de moderne wijze van bebossen de fauna het best bestaan, zowel uit een oogpunt van recreatie als van produktie?

Bij de moderne wijze van bosbouw dient naar het oordeel van de ondergetekende voor ogen te worden gehouden dat in ons dichtbevolkte land het bos niet alleen een economische waarde vertegenwoordigt, maar ook uit recreatief en landschappelijk oogpunt van groot belang is.

Deze belangen mogen evenwel niet als onverenigbaar of zelfs maar als principieel strijdig worden gezien; slechts weinige dieren zijn in de levensgemeenschap, welke het bos vormt, bepaald schadelijk en dan nog pas wanneer zij zich te sterk in aantal uitbreiden.

Bijna zonder uitzondering zijn de vogels, met inbegrip van de roofvogels, nuttig voor de bosbouw; alleen een te grote stand van korhoenders kan leiden tot plaatselijke schade, daar deze vogels gaarne de knoppen uit jonge naaldhoutcultures pikken. De kleine roofdieren (en roofvogels) zijn de bosbouwer welkom, daar zij in belangrijke mate bijdragen tot evenwicht in de fauna.

In het bijzonder in de Staatsbossen wordt gestreefd naar de instandhouding van een stuk levende natuur in de vorm van o.m. hazen, fazanten, roof- en waterwild — ook marters mede ter beteugeling van te veel eekhoorns — en reewild. De laatste diersoort — en hetzelfde geldt voor herten — vormt een zekere bedreiging voor de bosbouw, door de neiging tot vegen, schillen en afbijten van jonge scheuten. Echter juist uit een oogpunt van recreatie zijn deze grote diersoorten uiterst aantrekkelijk. Enige schade acht de ondergetekende dan ook aanvaardbaar, waarbij worde opgemerkt dat deze door eenvoudige afweermiddelen onder sommige omstandigheden binnen toelaatbare perken kan worden gehouden.

Het door het Jachtfonds gesubsidieerde Instituut voor toegepast biologisch onderzoek in de natuur kan ten deze waardevolle adviezen verschaffen. Slechts het konijn vormt, zoals bekend is, een voortdurende bedreiging en niet alleen voor de bosbouw. De ondergetekende beschouwt het dan ook als een gebiedende eis dat de konijnenstand met alle oirbare middelen wordt kort gehouden.
